

Luku 3

Maailmantalous ja sen pelisäännöt

Oppikirjan s. 20-25

Nyt:

Lue oppikirjasta kappale 3. Maailmantalous ja sen pelisäännöt (s. 20-25). Vastaa perustehtäviin:

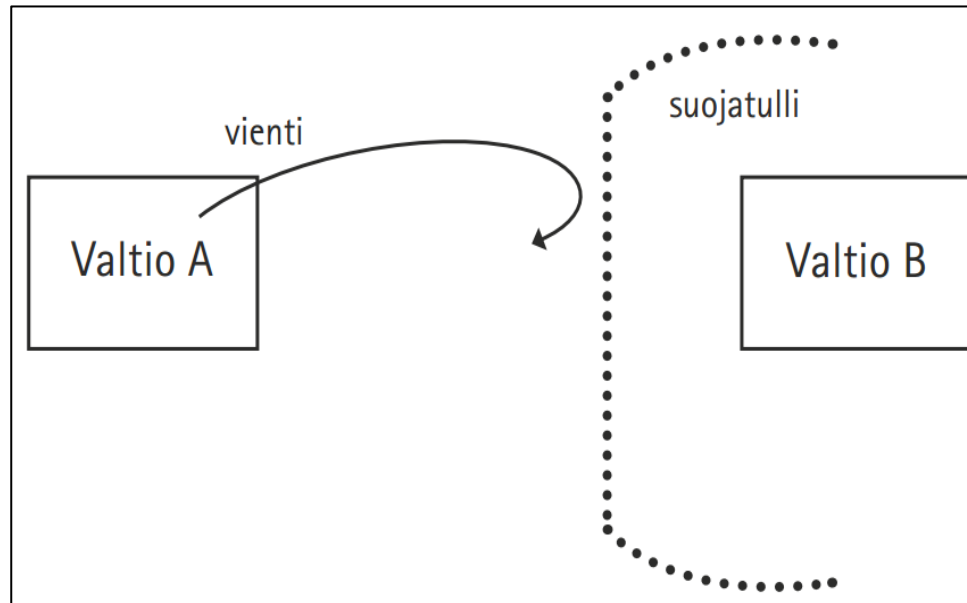
1. Mihin protektionismilla pyritään?

2. Tulkitse kuviota (pedanet).

3. Esitä kolme syytä maailmantalouden painopisteen siirtymiselle yhä enemmän Aasiaan.

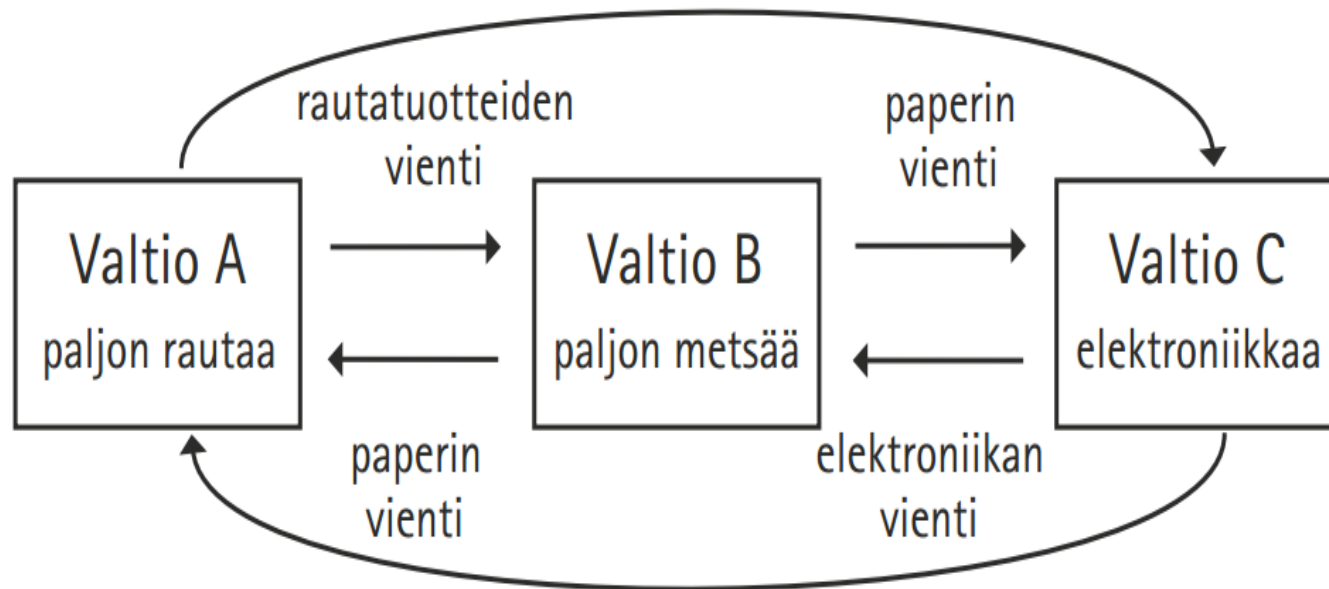
Tulkitse pedanetissä olevat pilakuvat (löytyvät oppikirjan s. 22 ja 24).

Tehtävä 1. Protektionismi

- **Valtio suojelee omia markkinoitaan ja kotimaista tuotantoa asettamalla ulkomaisille tuotteille tulleja.**
- **Valtio tukee kotimaista tuotantoa rahallisesti, esim. maatalous- ja telakkatuilla.**
- **Vaikka vapaakauppa on suosiossa, protektionismi on yhä yleistä.**

Vapaakauppa

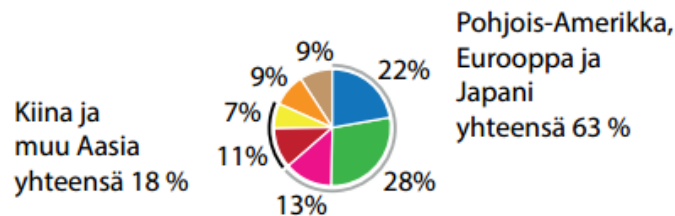

- Eri valtioilla on erilaisia vahvuuksia hyödykkeiden tuotannossa (jokainen maa valmistaa omaa variaatiotansa tuotteesta = **ristikkäiskauppa**)
- **Komparatiivinen eli suhteellinen etu** = valtio on kilpailijoita parempi jonkin tietyn hyödykkeen valmistamisessa.
- Jos jokainen keskittyy vahvuksiinsa ja hyödykkeitä voi myydä vapaasti, kaikki hyötyvät.

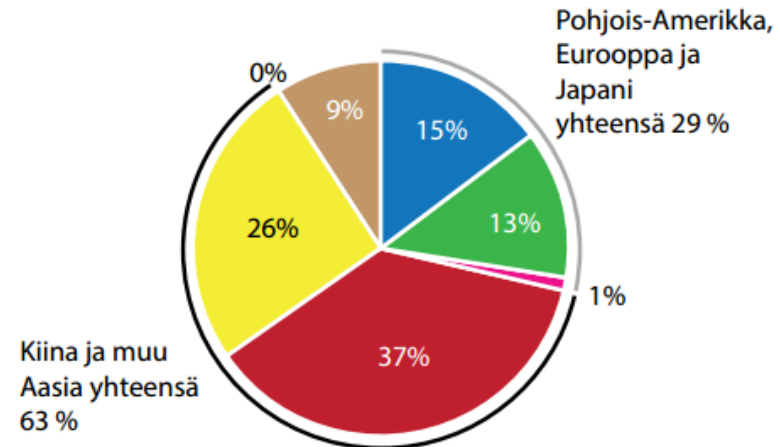
Tehtävä 2. Mitä kuvio kertoo maailmantaloudessa tapahtuneista muutoksista?

ERI ALUEIDEN OSUUS MAAILMAN BKT:N KASVUSTA VUONNA 1985 JA 2015

Vuonna 1985 maailman bkt oli
19 biljoonaa dollaria ja
keskimääräinen kasvu oli 4 % vuodessa.

Vuonna 2015 maailman bkt oli
114 biljoonaa dollaria ja
keskimääräinen kasvu oli 3 % vuodessa.

■ Eurooppa
 ■ Pohjois-Amerikka
 ■ Japani
 ■ Kiina
 ■ muu Aasia
 ■ Latinalainen Amerikka
 ■ Lähi-Itä, Afrikka, muut

Tee kolme päätelmää kuvioista!

Päätelmiä kuvioista, esim.:

- **Maailman BKT on kasvanut 30 v.:ssa moninkertaiseksi**
–19 biljoonasta dollarista 114 biljoonaan dollariin vuodessa!
- **Kiinan bkt on yli kolminkertaistunut vuodesta 1985**
- **Bruttokansantuote noussut vähän alle 100 biljoonalla dollarilla**
- **Ennen Pohjois-Amerikka ja Eurooppa pitkälti muodosti suurimman osan maailman bkt:sta, nykyään alle 1/3.**
- **Japanin osuus pienentynyt paljon.**
- **Latinalaisen Amerikan osuus on pudonnut pois melkein kokonaan.**
- **Bkt:n keskimääräinen kasvu on hidastunut 1%:lla.**

3. Esitä kolme syytä maailmantalouden painopisteen siirtymiselle yhä enemmän Aasiaan.

- 1. Väestö kasvaa nopeasti Aasiassa.**
- 2. Aasiassa on enemmän kysyntää ja kasvupotentiaalia kuin länsimaissa, koska moni aasialainen nousee tulevaisuudessa köyhyydestä keskiluokkaan.**
- 3. Länsimaissa talouskasvu hiipuu, sillä väestö ikääntyy ja jo valmiiksi korkea elintaso on vaikea kasvattaa yhtä nopeasti kuin Aasiassa.**

Mikä tekee yrityksestä suuryrityksen?

Yritysten suuruutta arvioidaan esim. seuraavilla mittareilla:

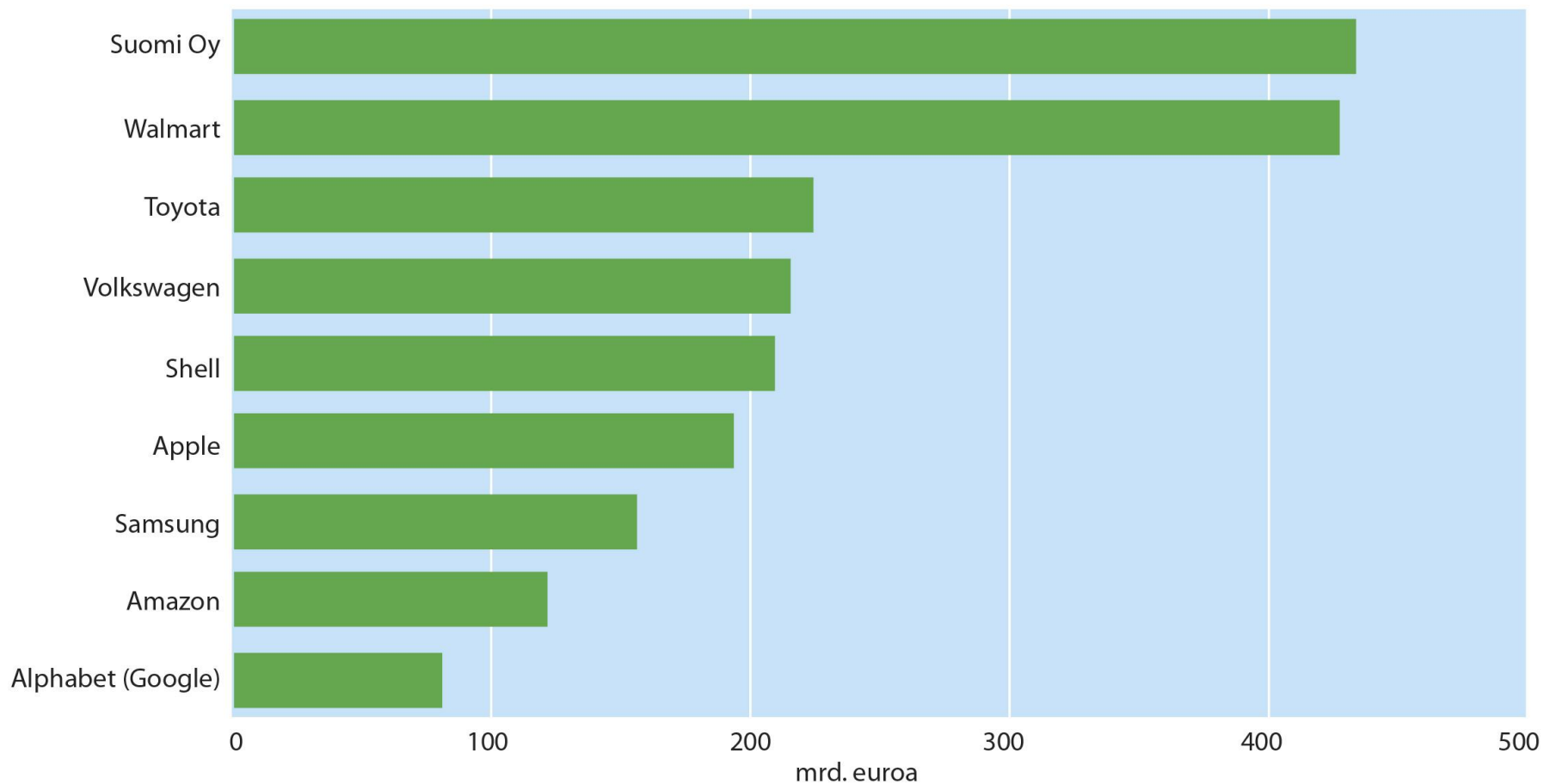
- **markkina-arvo** (pörssilistatun yrityksen arvo julkisessa kaupankäynnissä)
- **liikevaihto** (yrityksen myyntitulojen summa, josta vähennetty alv)
- **liikevoitto / tulos** (liikevaihto - yrityksen kulut ennen veroja)
- **varallisuus** (yrityksen varat - velat)

Maailman suurimmat yritykset

- Markkina-arvon mukaan viisi maailman suurinta yritystä vuonna 2021 olivat **Apple, Aramco, Microsoft, Amazon ja Googlen omistava Alphabet**
- Suurimmissa yrityksissä korostuvat siis **teknologia, kaupankäynti ja energia.**
- Sadasta suurimmasta yrityksestä peräti **59 on yhdysvaltalaisia.**
- Yhteensä ne koostavat **65 % sadan suurimman yrityksen markkina-arvosta.**

Suomi verrattuna suuryrityksiin

SUOMI OY JA MAAILMAN SUURIMMAT YRITYKSET (LIIKEVAIHTO, MRD. EUROA)

Lähde: Tilastokeskus, OECD, ADIMA-tietokanta

Kuvatehtävä: Turkkilainen pilakuva vuodelta 2020. Mikä on pilakuvan sanoma?

- Pilapiirros ottaa kantaa siihen, miten talous vaikuttaa yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen.
- Noususuhdanteen aikana liike-elämää symboloiva pukumies voi hyvin ja ajaa hienolla autolla. Hän istuu takapenkillä tyytyväisen näköisenä.
- Laskusuhdanteen aikana pukumiehen ilme on muuttunut huolestuneeksi. Hän istuu kuitenkin yhä mustan auton takapenkillä, mutta autosta on hävinnyt etuosa ja siitä on tullut riksa. Pukumiehen elämässä vauhti on hidastunut.
- Autokuskin elämään laskusuhdanne on vaikuttanut enemmän. Hänen työmääränsä on lisääntynyt, sillä ajamisen sijasta kuski joutuu nyt juoksemaan.

→ **Pilakuvan sanoma on siis se, että laskusuhdanne kurjistaa työläisten elämää enemmän kuin raharikkaiden johtajien tai yrittäjien!**

Kuvatehtävä: Mitä piirtäjä haluaa sanoa maailman muodista ja miten hän sen tekee?

- **Muotinäytös on aina komea tilaisuus. Piirtäjä haluaa tuoda esille, keiden työlle kaikki perustuu.**
 - **Muotiteollisuus käyttää lapsityövoimaa ja kuva esittää, että työvoima olisi köyhissä maissa.**
 - **Piirtäjä hyödyntää kuvassa eri sävyjä: vasemman laidan valokuvaajat kylpevät kirkkaassa vaaleanpunaisessa värissä, oikealla lapset työskentelevät kylmän violetin värissä.**
- **Kyse on siis muotimaailman epäoikeudenmukaisuuksista ja laajemmin globaalista eriarvoisuudesta!**

Eräs globalisaation haitta!

- **Kasvun hedelmät ovat jakautuneet epätasaisesti eli tuloerot ovat kasvaneet.**
- **Kehittyneiden maiden alempi keski-luokka on saattanut kärsiä työpaikkojen katoamisesta.**
- **HUOM! Kouvola, paperitehtaat!**
- **Globalisaation negatiivisista ilmiöistä, esim. tehtaan siirtämisestä Kiinaan, uutisoidaan näyttävästi.**
 - Sen sijaan uutisiin ei päädy se, jos tuhannet yritykset lisäävät työntekijöiden määrää muutamalla hengellä.

Miten toimii yritys, joka kantaa vastuuta yhteiskunnasta?

- 1. Yritys kunnioittaa ihmisoikeuksia ja pitää huolta työntekijöistään.**
- 2. Yritys pyrkii energiatehokkuuteen ja minimoimaan ympäristölle aiheuttamansa ongelmat.**
- 3. Yritys maksaa veroja ja osallistuu siten yhteiskunnan rakentamiseen ja ylläpitoon.**

Kansainvälisiä järjestöjä

Listalla on kansainvälisiä järjestöjä ja yhteistyöfoorumeja, jotka pyrkivät kansainvälisen kaupan ja vapaan talouden edistämiseen, kansainvälisen talouden sääntöjen luomiseen sekä vaikeuksissa olevien maiden auttamiseen.

1. **Maailman kauppajärjestö (WTO)**
2. **Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF)**
3. **Maailmanpankki**
4. **OECD**
5. **G20-ryhmä ja G7-ryhmä**

World Trade Organization (WTO) – Vapaakaupan puolustaja

Maailman kauppajärjestö. Poistaa kaupan esteitä ja luo yhteisiä pelisääntöjä sekä ratkoo valtioiden kauppakiistoja.

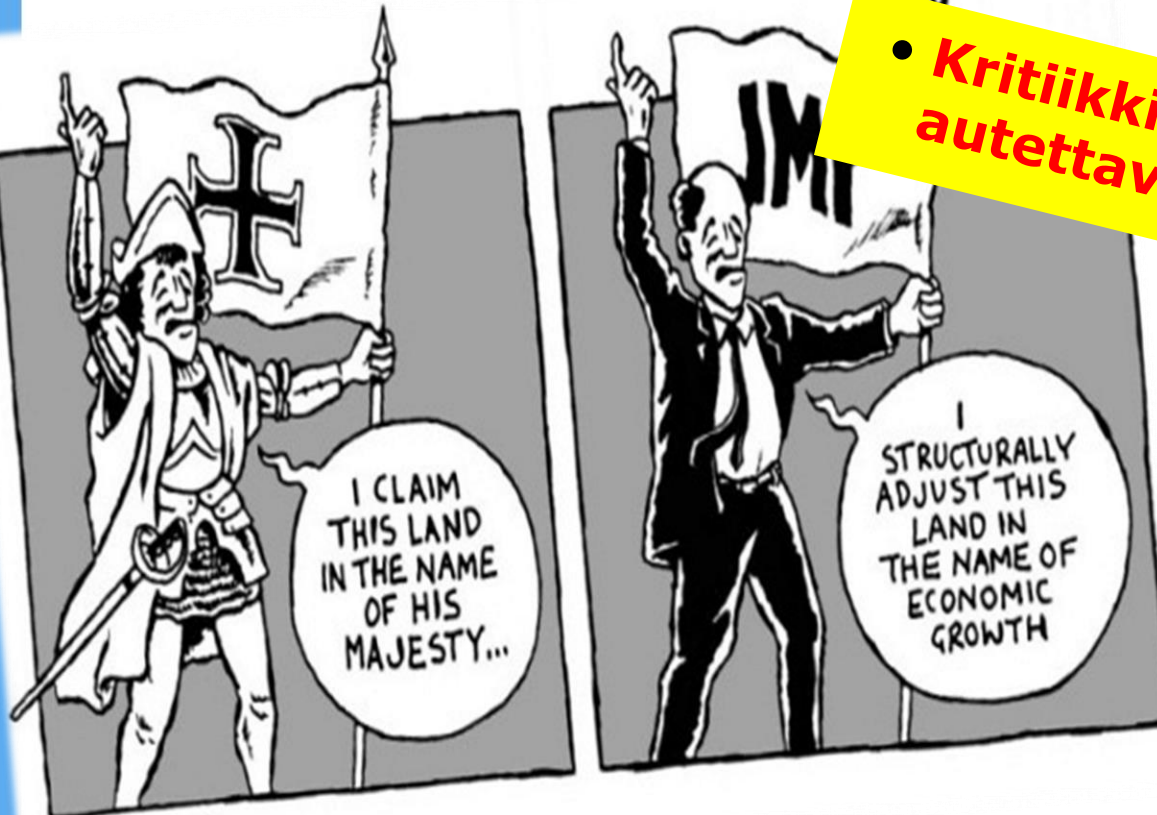
- **Kritiikkiä: suuryritysten ja länsimaiden asialla?**

IMF – lainoja kriisimaille ja talouskuria

Kansainvälinen valuuttarahasto. Antaa lyhytaikaista lainaa talousvaikeuksissa oleville jäsenmailleen, esim. Kreikka.

- Kritiikkiä: kontrolloiko liikaa autettavien maiden taloutta?**

Maailmanpankki: köyhyyden poisto ja kestävä kehitys

Antaa jäsenilleen taloudellista tukea lainojen muodossa ja teknistä tukea eri projekteihin sekä neuvoa maiden hallituksia.

OECD: Talouden yhteistyötä ja tutkimusta

= The Organisation for Economic Co-operation and Development

= Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö

Pyrkii tutkimuksellaan tukemaan jäsenvaltioidensa taloudellista kasvua.

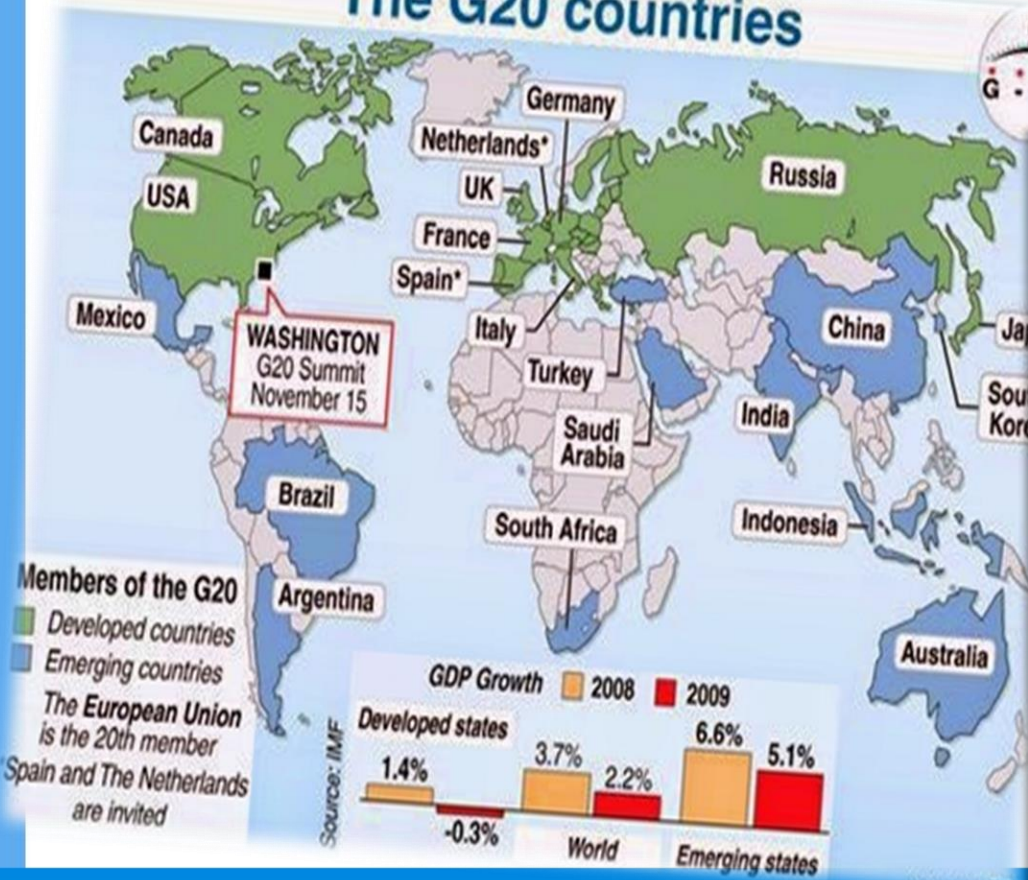
Venäjä?

G20 ja G7: ajankohtaisten talousasioiden käsittelyä

19 rikkainta maata + EU

The G20 countries

Maailmantalouden organisaatiot

1. **WTO** = Maailman kauppajärjestö. Poistaa kaupan esteitä ja luo yhteisiä pelisääntöjä sekä ratkoo valtioiden kauppakiistoja.
2. **IMF** = Kansainvälinen valuuttarahasto. Antaa lyhytaikaista lainaa talousvaikeuksissa oleville jäsenmailleen, esim. Kreikka.
3. **Maailmanpankki** = YK:n erityisjärjestö, joka antaa jäsenilleen taloudellista tukea lainojen muodossa ja teknistä tukea eri projekteihin sekä neuvoa maiden hallituksia.
4. **OECD** = Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö. Pyrkii tutkimuksellaan tukemaan jäsenvaltioidensa taloudellista kasvua.
5. **G20** = Talouden yhteistyöfoorumi, johon kuuluvat maailman rikkaimmat ja taloudellisesti merkittävimmät valtiot + EU. Tukee yhteistä talouskasvua ja poliittista yhteistyötä.
G7: Italia, 58 prosenttia maailman kansallisvarallisuudesta, 40% BKT:sta ja 10% maailman väestöstä.

Maailmantalouden organisaatiot

1. WTO (World Trade Organization, Maailman kauppajärjestö)

- **Tehtävä:** Edistää ja valvoa kansainvälistä kaupankäyntiä sekä ratkaista kauppakiistoja.
- **Jäsenet:** 164 jäsenvaltiota (mukana suurin osa maailman maista).
- **Keskeiset toiminnot:** Kauppaneuvottelut, kauppasääntöjen valvonta ja riitojenratkaisu.

2. IMF (International Monetary Fund, Kansainvälinen valuuttarahasto)

- **Tehtävä:** Vakauden ylläpito kansainvälisessä rahoitusjärjestelmässä, valuuttakurssien valvonta, taloudellinen tuki maille talouskriisien aikana.
- **Jäsenet:** 190 maata.
- **Keskeiset toiminnot:** Taloudellinen valvonta, tekninen apu, lainojen myöntäminen talousongelmissa oleville maille.

3. Maailmanpankki (World Bank)

- **Tehtävä:** Köyhyyden vähentäminen ja taloudellisen kehityksen tukeminen myöntämällä lainoja ja teknistä tukea kehitysmailla.
- **Jäsenet:** 189 maata (samat kuin IMF:ssä).
- **Keskeiset toiminnot:** Kehityshankkeiden rahoitus (esim. infrastruktuuri, koulutus, terveydenhuolto).

Maailmantalouden organisaatiot

4. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development, Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö)

- **Tehtävä:** Edistää talouskasvua, työllisyyttä ja elintasoa sekä taloudellista vakautta ja kansainvälistä kauppaa.
- **Jäsenet:** 38 kehittyntä teollisuusmaata, mukaan lukien Suomi, USA, Japani, Saksa ja Australia.
- **Keskeiset toiminnot:** Tutkimukset, suositukset ja yhteistyö talouspolitiikan kehittämiseksi.

5. G20 (Group of Twenty)

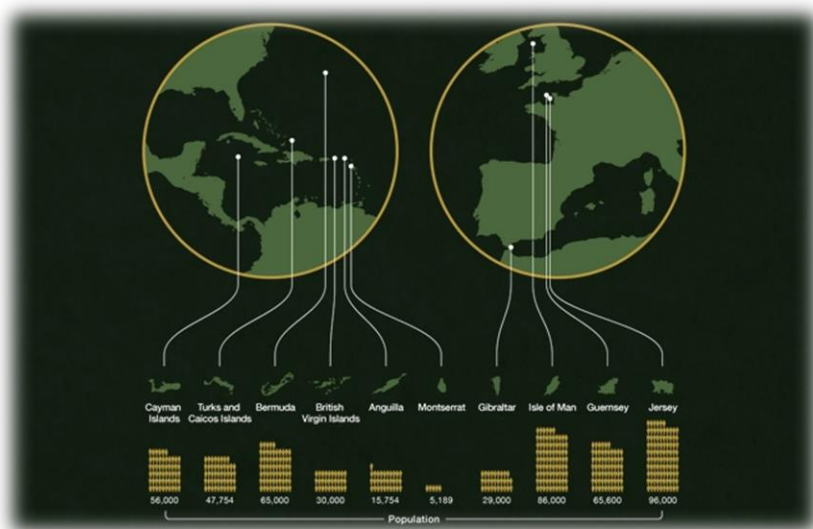
- **Tehtävä:** Käsitellä globaaleja talouskysymyksiä, kuten talouskasvua, kansainvälistä rahoitusvakautta ja kauppaa.
- **Jäsenet:** 19 suurinta kansantaloutta + Euroopan unioni. Esim. USA, Kiina, Intia, Saksa, Brasilia, Saudi-Arabia.
- **Keskeiset toiminnot:** Huippukokoukset talouden ja politiikan koordinoimiseksi globaalilla tasolla.

6. G7 (Group of Seven)

- **Tehtävä:** Keskustella ja koordinoida talouspolitiikkaa, turvallisuutta ja ulkopolitiikkaa.
- **Jäsenet:** Seitsemän suurta teollisuusmaata: Yhdysvallat, Kanada, Japani, Saksa, Ranska, Italia ja Iso-Britannia.
- **Keskeiset toiminnot:** Informaalit huippukokoukset taloudellisista ja poliittisista aiheista, kuten kansainvälisestä turvallisuudesta ja ilmastonmuutoksesta.

Vapaan kaupan rajat?

- Yritysten "maashoppailu" kuriin?
- Ihmisoikeudet ja ympäristökysymykset?

Maailmankauppa tarvitsee yhteiset pelisäännöt!

- **Yhteisillä pelisäännöillä on positiivinen vaikutus talouskasvuun. Vastakohtana protektionismi, joka heikentää talouskasvua pitkällä aikavälillä.**
- **Maailmankaupassa on mukana suuri määrä yrityksiä, ja se vaikuttaa joka valtioon.**
- **Maailmankaupan ajatuksena on vapaa kilpailu ja kaupan esteiden purkaminen.**
- **Maailmankaupan toimijat ovat hyvin erilaisessa asemassa, on pieniä ja suuria yrityksiä sekä heikkoja ja vahvoja valtioita. Ilman yhteisiä pelisääntöjä vahvat toimijat jyräävät.**

Miksi globalisaatio on välttämätöntä Suomen kaltaisille maille?

→ Pienten maiden yritysten pitää myydä hyödykkeitä myös ulkomaille, koska kotimarkkinat ovat pienet.

Mistä syistä Suomen globalisoituminen kiihtyi 1990-luvulla?

1. Suomi liittyi Euroopan unioniin.

2. Idänkaupan merkitys väheni.

→ **Suomen kauppasuuntautui aikaisempaa enemmän länsimarkkinoille ja EU:n sisämarkkinoille.**

→ **Entä nyt (Ukrainan sota!)**